

ГЛОСАРІЙ

Авторитарне (латин. *autoritas* – влада, вплив) **виховання** (А.в.) – педагогічна концепція, яка передбачає підкорення вихованця волі вихователя. Придушуючи ініціативу і самостійність, А.в. перешкоджає розвитку індивідуальності дитячої особистості, призводить до її нівелювання, виникнення конфронтації між педагогом і дітьми.

Авторські освітні технології – розроблені педагогами-практиками технології, в яких у різних варіантах поєднано адекватні змісту та цілям різнорівневого та різнопрофільного навчання структурно-логічні, інтеграційні, ігрові, комп'ютерні, діалогові, тренінгові технології.

Базова освіта – суспільно необхідний рівень загальноосвітньої підготовки, який передбачає всебічний розвиток і ціннісне-етичну орієнтацію особистості, формування загальнокультурної основи її освіти, громадянського та професійного становлення.

Взаємодія педагога та вихованців у педагогічному процесі – взаємний вплив дорослого й дітей, у процесі якого здійснюється їхній взаємний розвиток. Каналами взаємодії в педагогічному процесі є діяльність і взаємини вихователя й вихованців. Модель педагогічної взаємодії визначає характер педагогічної системи.

Виховна система – умовно об'єднаний комплекс виховних цілей, людей, що реалізують їх у процесі цілеспрямованої діяльності, відносин між її учасниками, освоєного середовища й управлінської діяльності із забезпечення життєздатності цієї системи.

Виховні цілі – цілі, що відповідають формуванню соціальних і особистісних рис, а також ціннісно-сміслових ставлень людини до навколишнього світу й самої себе.

Глобалізація (франц. *global* – взятий у цілому) **освіти** – одна з фундаментальних тенденцій розвитку освіти. Відображає формування єдиного

соціального, інформаційного й освітнього простору в масштабах усієї планети, зокрема через діяльність засобів масової інформації, Інтернету.

Гуманізація (латин. *humanus* – людський, людяний) **педагогічного процесу** (Г.п.п.) – концепція, основу якої становить ідея побудови педагогічної системи на принципах гуманізму з метою створення найсприятливіших умов для повноцінного розвитку дитини. Г.п.п. передбачає диференціацію та індивідуалізацію навчання та виховання на основі активізації творчого саморозвитку особистості.

Дидактичне програмування – один із підходів до конструювання освітніх процесів і систем, пов'язаний із поетапним визначенням необхідної інформації, елементарних процедур її засвоєння й контролю. Особливого поширення набуває у зв'язку із впровадженням комп'ютерів і навчальних пристроїв.

Диференціація (латин. *differentia* – відмінність) **освіти** – процес у сучасній освіті, що забезпечує різноманітність форм навчання, які дають змогу максимально враховувати індивідуальні можливості, інтереси, нахили, ціннісні та професійні орієнтації тих, хто навчається. Базується на прийнятті психологічних відмінностей між індивідами й групами людей (за статтю, віком, соціальною належністю тощо).

Експеримент (латин. *experimentum* – проба, досвід) – метод дослідження, що передбачає виокремлення суттєвих факторів, які впливають на результати педагогічної діяльності, дає змогу варіювати ними задля досягнення оптимальних результатів; контрольована педагогічна діяльність, спрямована на створення та апробування нових технологій навчання та виховання, розвитку дітей, управління навчально-виховним закладом.

Засоби нових інформаційних технологій – програмно-апаратні засоби та пристрої, що функціонують на базі обчислювальної техніки, а також сучасні способи та системи інформаційного обміну, що забезпечують операції збирання, накопичення, збереження, оброблення та передавання інформації.

Інноваційна освіта – система ідей, головною метою яких є збереження та розвиток творчого потенціалу людини. Започаткована Міжнародною академією наук вищої школи (МАН ВШ).

Інноваційна педагогічна діяльність – заснована на осмисленні практичного педагогічного досвіду цілеспрямована педагогічна діяльність, зорієнтована на зміну та розвиток навчально-виховного процесу з метою досягнення вищих результатів, одержання нового знання, формування якісно іншої педагогічної практики.

Інноваційна педагогічна технологія – цілеспрямоване, систематичне та послідовне впровадження в практику оригінальних, новаторських способів, прийомів педагогічних дій і засобів, що охоплюють цілісний навчально-виховний процес від визначення його мети до очікуваних результатів.

Інновація – нововведення, зміна, оновлення; новий підхід, створення якісно нового, використання відомого в інших цілях.

Компоненти педагогічної системи – мета (педагогічний ідеал виховання), зміст педагогічного впливу (освітня програма), засоби, форми, методи педагогічного впливу; результат; люди (педагоги, батьки, вихованці тощо) як носії педагогічної системи, об'єкти й суб'єкти педагогічної діяльності.

Методика в освіті – опис конкретних прийомів, способів, технік педагогічної діяльності в окремих освітніх процесах.

Нові інформаційні технології – сукупність методів і технічних засобів збирання, організації, збереження, опрацювання, передавання інформації за допомогою комп'ютерів і комп'ютерних комунікацій.

Педагог інноваційного спрямування – педагог із чіткою мотивацією інноваційної діяльності та визначеною інноваційною позицією, здатний не лише підтримувати інноваційні процеси, а й ініціювати їх.

Педагогічна інновація (нововведення) – сукупність нових професійно-педагогічних дій педагога, спрямованих на вирішення актуальних проблем виховання та навчання з позицій особистісно орієнтованої освіти; цілісна теоретична, технологічна й методична концепція оновлення педагогічної

діяльності, що забезпечує її вихід на якісно новий рівень; процес освоєння нового (засобу, методики, технології, програми тощо).

Педагогічна технологія – своєрідна конкретизація методики, проект певної педагогічної системи, що реалізується на практиці; змістова техніка реалізації навчально-виховного процесу; закономірна педагогічна діяльність, яка реалізує науково обґрунтований проект навчально-виховного процесу та має вищий рівень ефективності, надійності, гарантованого результату, ніж традиційні методики навчання й виховання.

Система освіти – сукупність навчально-виховних закладів незалежно від їх організаційно-правових форм, типів і видів, які реалізують послідовні освітні програми та державні освітні стандарти різного рівня та спрямованості, а також система органів управління освітою.

Системні нововведення (С.н.) – нововведення, які охоплюють весь педагогічний процес навчально-виховного закладу. Їх освоєння потребує програми розвитку. До С.н. належать насамперед ті, які передбачають або перебудову всього закладу під певну ідею, концепцію, або створення нового навчального закладу на базі попереднього (наприклад дитячий садок-школа, адаптивна школа, школа-лабораторія тощо).

Технологізація – неухильне дотримання змісту та послідовності етапів упровадження нововведень.

Технологічна карта – опис процесу як покрокової, поетапної послідовності дій із зазначенням засобів, що використовуються.

Технологічна культура педагога (Т.к.п.) – динамічна система педагогічних цінностей, технологічних умінь і творчої індивідуальності педагога. Компонентами Т. к. п. є різні рівні педагогічної практики.

Технологічна схема – умовне зображення технології процесу, поділ його на окремі функціональні елементи й позначення логічних зв'язків між ними.

Технологічне навчання – тип освітніх теорій і систем, орієнтованих на формування вузькопредметних функціональних умінь та навичок у кожного учня, необхідних для успішної діяльності (функціональна грамотність).

Технологічний процес – система технологічних одиниць, зорієнтованих на конкретний педагогічний результат.

Технологія колективної творчої діяльності – інноваційний засіб освіти, за допомогою якого педагоги досягають творчості; неперервний процес управління розвитком потреб, здібностей, засвоєнням педагогом досвіду людських стосунків і практичної творчості, у ході якого формуються спрямованість на самодослідження, уміння само-діагностики психічного стану й прогнозування можливих варіантів своєї професійної поведінки та спілкування з іншими людьми.

Технологія базової освіти – суспільно необхідний рівень загально-освітньої підготовки, який передбачає всебічний розвиток і ціннісно-етичну орієнтацію особистості, формування загальнокультурної основи її освіти, громадянського та професійного становлення.

Технологізація взаємодії педагога й вихованця в педагогічному процесі – взаємний вплив дорослого та дітей, у процесі якого здійснюється їхній взаємозв'язок. Каналами взаємодії в педагогічному процесі є діяльність і взаємини вихователя та вихованців. Модель педагогічної взаємодії визначає характер педагогічної системи.

Технологія алгоритмізації процесу навчання – один із напрямів педагогічних досліджень, який акцентує увагу на використанні тими, хто навчається, і тими, хто навчає, структурованих алгоритмів. Алгоритм – сукупність дій для розв'язання завдань.

Технологія виховної системи – умовно об'єднаний комплекс вихованих цілей, людей, які реалізують їх у процесі цілеспрямованої діяльності, відносин між її учасниками, освоєного середовища й управлінської діяльності із забезпечення життєдіяльності цієї системи.

Технологія виховної цілі – цілі, що відповідають формуванню соціальних і особистісних рис, а також ціннісно-сміслових ставлень людини до навколишнього світу та самої себе.

Технологія відкритого навчання – спосіб організації навчальної роботи в школах, який передбачає відмову від класно-урочної системи та оцінювання успішності на основі заданих норм, гнучку, відкрити організацію навчального простору, змінний склад навчальних груп, вільний вибір учнем видів і способів навчальної роботи. Технологія відкритого навчання сприяє формуванню позитивної мотивації дітей, емоційно-насиченої атмосфери взаємин учителів і учнів. Відкрите навчання пропалагувалося в 60-х роках ХХ століття.

Технологічна підготовленість до інноваційної педагогічної діяльності – особистісний стан, який передбачає наявність мотиваційно-ціннісного ставлення до професійної діяльності, володіння способами та засобами досягнення педагогічних цілей, здатність до творчості й рефлексії.

Технологія гуманізації педагогічного процесу – концепція, ос- нову якої становить ідея побудови педагогічної системи на принци- пах гуманізму з метою створення сприятливих умов для повноцінного розвитку дитини. Технологія гуманізації педагогічного процесу передбачає диференціацію та індивідуалізацію навчання й виховання на основі активізації творчого саморозвитку дитини.

Технологія дидактичної системи – сукупність елементів (мета, принципи, методи, зміст, форми організації та методи навчання), що утворюють єдину цілісну функціональну структуру, орієнтовану на досягнення цілей навчання.

Технологія дидактичного програмування – один із підходів до конструювання освітніх процесів і систем, пов'язаний із поетапним визначенням необхідної інформації, елементарних процедур її засвоєння та контролю. Особливого поширення набуває з упродовженням комп'ютерів.

Технологія диференціації в освіті – процес у сучасній освіті, що забезпечує різноманітність форм навчання, які дають змогу максимально враховувати індивідуальні можливості, інтереси, нахили та професійні орієнтації тих, хто навчається.

Технологія засобів інформатизації в освіті – засоби нових інформаційних технологій у поєднанні з навчально-методичним, нормативно-технічним та інструктивним матеріалом, що забезпечує їх доцільне використання.

Засоби нових інформаційних технологій – програмно-апаратні засоби та пристрої, що побудовані на базі обчислювальної техніки, яка сприяє інформаційному обміну, забезпечує операції збирання, накопичення, збереження, оброблення та передачі інформації.

Технологія змісту освіти – система наукових знань про природу, суспільство, особистий і соціокультурний досвід, що реалізується, розвивається та трансформується в системі освіти.

Технологія індивідуалізації в навчанні – організація навчального процесу з урахуванням індивідуальних особливостей учнів, яка дає змогу створити оптимальні умови для реалізації потенційних можливостей кожного.

Технологія інноваційної компетентності педагога – система мотивів, знань, умінь, навичок, особистих рис педагога, що забезпечує ефективність використання нових педагогічних технологій у роботі з дітьми.

Технологія інноваційного навчання – зорієнтована на динамічні зміни в навколишньому світі навчальна діяльність, яка ґрунтується на оригінальних методиках розвитку різноманітних форм мислення, творчих здібностей, високих соціально адаптованих можливостей особистості.

Технологія комплексної освітньої програми – визначає основний зміст роботи з учнями в умовах навчально-виховного закладу на основі єдиної педагогічної концепції.

Технологія педагогічної творчості – прийняття та здійснення педагогом оптимальних нестандартних рішень і змінних умов навчально-виховного процесу.

Технологія якості освіти – рівень знань і вмінь розумового, морального, фізичного розвитку тих, хто навчається, на певному етапі відповідно до

поставлених цілей; рівень забезпечення навчальної діяльності та надання освітніх послуг учасникам освітнього процесу навчально-виховним закладом.

Управління педагогічними інноваціями – вид соціального управління, що підтримує цілеспрямованість і організованість інноваційних процесів у системі освіти.

Якість освіти – рівень знань та вмінь, розумового, морального та фізичного розвитку тих, хто навчається, на певному етапі відповідно до поставлених цілей; рівень забезпечення навчальної діяльності та надання освітніх послуг учасникам освітнього процесу навчально-виховним закладом.